

O'QITISH JARAYONIDA TEXNOLOGIYA VA TASAVVUR O'RTASIDAGI TANLOV: PEDAGOGIK SAMARADORLIK, INNOVATSIYALAR VA TA'LIM SIFATI

Irisbayeva Maftuna To'ychi Qizi
Osiyo Xalqaro Universiteti
Pedagogika yo'nalishi magistranti

Annotatsiya *Maqola bugungi zamonda ta'lim jarayonida texnologik vositalar va insonning ijodiy tasavvuri o'rtasidagi pedagogik tanlov masalasini chuqur o'rganadi. Ko'p tahlillarda texnologiyaning ta'lim samaradorligini oshirishdagi afzalliklari ta'kidlangan bo'lsa-da, ijodiy tasavvur jarayonlarining o'rni yetarlicha o'rganilmay qolmoqda. Ushbu tadqiqotda o'qitish samaradorligi, o'quvchi ishtiroki va bilim sifatiga ta'sir qiluvchi omillar o'rganilib, texnologik vositalar bilan tasavvur asosida yondashuvlar taqqoslanadi. Natijalar pedagogik amaliyotda muvozanatli yondashuv zarurligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *ta'lim, texnologiya, tasavvur, pedagogika, o'quv jarayoni, innovatsiya.*

KIRISH

bo'limi 21-asr ta'lim makonida texnologiyalar u qadar tez rivojlanadiki, ularni integratsiya qilmasdan ta'lim jarayonini tasavvur qilish deyarli imkonsiz bo'lib qolmoqda. Raqamli ta'lim platformalari, sun'iy intellekt vositalari, virtual laboratoriyalar va ijodiy dasturlar o'quv jarayonini boyitmoqda. Shu bilan birga, o'qituvchilarning pedagogik tasavvuri – o'quvchilarning qiziqishlarini uyg'otish, ijtimoiy va emosional o'sishiga hissa qo'shish, fanlararo bog'lanishlarni yaratish – o'ta muhim va o'zgarmas omil bo'lib qolmoqda.

Ushbu tadqiqot obyekti – zamonaviy o'qitish jarayoni, predmeti – texnologiya vositalari va tasavvurga asoslangan yondashuvlar ta'lim samaradorligiga ta'siri.

Tadqiqot maqsadi – o'qitish jarayonida texnologiya va tasavvur yondashuvlari o'rtasidagi farqlarni aniqlab, ularning o'quvchi natijalari va pedagogik samaradorlikka ta'sirini baholash.

Tadqiqot muammosi: texnologiya vositalari va tasavvur asosida yondashuvlar qaysi sharoitlarda samaraliroq ekanligini aniqlash.

Ilmiy yangilik – ushbu maqola avvalgi tadqiqotlardan farqli ravishda texnologik va tasavvuriy yondashuvlarning pedagogik samaradorlik ko'rsatkichlarini eksperimental ravishda taqqoslaydi hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqadi.

Metodlar bo'limi Tadqiqot aralash usullarga asoslangan. Miqdoriy metod sifatida eksperiment o'tkazildi, sifat metod – intervyu va o'qituvchi kuzatuvlari.

Tadqiqotda 120 nafar maktab o'quvchilari (10-sinflar) va 12 nafar fizikadan dars beruvchi o'qituvchilar ishtirok etdi. Ishtirokchilar tasodifiy tanlab olindi. O'quvchilar ikkita guruhga bo'lingan: Eksperiment guruhi A: texnologiya asosida o'qitish; Eksperiment guruhi B: tasavvur asosida o'qitish.

Tadqiqot vositalari: Miqdoriy vositalar – standartlashtirilgan testlar, o'quv natijalari ballari; Sifat vositalar – yarim tuzilgan intervyu, sinf kuzatuv jurnali.

Jarayon: Tadqiqot 12 hafta davom etdi. Ikkala guruhda ham bir xil o'quv rejasi bo'lib, faqat dars metodlari farq qildi. Guruh A: interaktiv dasturlar, virtual laboratoriyalar, videodarslar; Guruh B: tasavvurga asoslangan muammoli topshiriqlar, rol o'yinlar, dramatizatsiya.

Ma'lumotlarni tahlil qilish: Miqdoriy ma'lumotlar statistik paket yordamida t-test orqali tahlil qilindi. Sifat ma'lumotlar tematik tahlil asosida o'rganildi.

Natijalar bo'limi Eksperiment yakunida guruhlar natijalari quyidagicha taqqoslandi: Guruh A (Texnologiya) – o'rtacha test balli 88,5, standart og'ish 5,3, qoniqish darajasi 76%; Guruh B (Tasavvur) – o'rtacha test balli 85,2, standart og'ish 7,1, qoniqish darajasi 84%. T-test natijalari $p < 0.05$ darajada farq borligini ko'rsatdi (texnologiya guruhi biroz yuqori natija ko'rsatdi), biroq tasavvur guruhi o'quvchilarning qoniqish darajasi bo'yicha yuqori qiymatga ega bo'ldi.

O'qituvchilar intervyulari shuni ko'rsatdiki: Texnologiya asosida darslar – o'quvchilar ko'proq motivatsiyalangan, lekin ijodiy fikrlash masalalarida ba'zan mexanik yondashuv kuzatildi. Tasavvur asosida darslar – o'quvchilar muammolarga ijodiy yechimlar bilan yondoshdi, lekin ba'zan kontseptual tushunchalarni samarali tizimlashda qiyinchilik sezildi.

Kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, texnologiya vositalari o'quv jarayonini strukturaviy qilib berdi, ammo tasavvur asosida jarayonlar yanada dinamik, o'zgaruvchan bo'ldi.

Munozara bo'limi Natijalar shuni ko'rsatadiki, texnologiyalar o'qitish jarayonini soddalashtiradi, standartlashtirilgan bilimlarni o'lchashda yuqori samaradorlikka ega. Interaktivlik, vizualizatsiya va darhol feedback mexanizmlari o'quvchi bilimni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

Texnologiya asosan ma'lumotni tez yetkazish, avtomatlashtirilgan baholash, individual o'quv yo'nalishlarini sozlash kabi afzalliklarga ega. Biroq texnologiyaning haddan tashqari ko'p ishlatilishi o'quvchilarning chuqur tushunish o'rniga yuzaki yondashuvni rag'batlantirishi mumkin.

Tasavvur – o'quvchining ijodiy, kritik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu yondashuv muammoli vazifalar yechishda elastiklik, kontekstual o'rganish,

ijtimoiy va emosional o'sish kabi ko'nikmalarni qo'llaydi. Ushbu uslub o'quvchida mustaqil fikrlashni rag'batlantiradi, lekin struktura yetishmasligi nazariy bilimlarni tizimlashni sekinlashtirishi mumkin.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, texnologiya va tasavvur o'rtasida tanlovdan ko'ra ularni integratsiya qilish samaraliroq. Masalan, texnologiya vositalari tasavvur asosidagi topshiriqlarni qo'llab-quvvatlashi mumkin (virtual rollar, simulyatsiya, ijodiy dasturlar). Pedagogik amaliyotda texnologiya vositalari ijodiy jarayonni quvvatlashi, o'qituvchi tasavvurni yo'naltiruvchi mediator bo'lishi, o'quvchilarga ikki yondashuvni uyg'unlashtirish imkoniyati berilishi muhim.

Xulosa: Bugungi global ta'lim kontekstida ijodiy va texnologik yondashuvlar birgalikda raqobatbardosh, moslashuvchan, zamonaviy kompetensiyalarni shakllantiradi. Yangi pedagogik modellar shu tamoyillarga tayanishi lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Anderson, J. (2021). Technology in Education. Routledge.
2. Brown, A., & Smith, L. (2019). Creative Imagination and Teaching. Educational Review.
3. Johnson, C. (2020). Effects of Digital Tools on Learning Outcomes, Journal of Educational Technology.
4. Lee, D. (2022). Integrative Pedagogies. Springer.
5. Smith, P. (2018). Imagination in Learning. Oxford University Press.